

Gönderim Tarihi: 10.12.2024

Kabul Tarihi: 24.04.2025

## GÜRCÜCE FİİL ÖN EKİ “გა- (GA-)”: ANLAM VE İŞLEV ANALİZİ

### The Georgian Verb Prefix ‘გა- (GA-)’: Meaning and Function Analysis

İlkiz ŞENEL UZUNKAYA

Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi  
İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi  
ilkizsenel@ardahan.edu.tr

ORCID ID:0000-0001-6831-9390

Çalışmanın Türü: Araştırma

#### Öz:

Yapı ve biçim bakımından eklemeli dil grubunda yer alan Gürcü dili, her yönden zengin bir yapıya sahiptir. Gramer yapısı ve zengin kelime hazinesiyle de Gürcüce dikkat çekici bir dil olma özelliği taşımaktadır. İberya-Kafkas dil ailesine mensup olan Gürcüce, 10 sözcük türüne sahiptir. Bu sözcük türleri arasında en karmaşık yapıya sahip olan fiil kategorisidir. Fiil kategorisi, zorluğu ve farklılığı sebebiyle pek çok dilbilimcinin sözlerine ve çalışmalarına konu olmuştur. Çalışmanın temelini oluşturan fiil ön eki (ზმნისწინა/zmnists’ini) fiilin kategorilerinden olmasa da fiilin anlaşılmasına zemin hazırlar. Fiile yeni anlamlar katarak fiilin önüne gelen bu ekler, Gürcü dilinin kelime hazinesinin zenginleşmesine katkı sağlar. Her fiil ön ekinin kullanım alanı ve amacı farklı olurken bu farklılık günümüz Gürcü dilinde bulunan 16 fiil ön eki (ზმნისწინა/zmnists’ini) ile sağlanmaktadır. Bu ön ekler arasında dikkat çekici olan eklerden biri de “გა- (ga-)” ön ekidir. Gürcü dilinde “გა- (ga-)” ön eki, fiillere eklenme durumunda fiilin anlam, yön veya olayın gerçekleşme biçimini değiştirir. Bu 16 fiil ön ekinin her birinin kelimeye kazandırdıkları işlev ve anlamlar belirlidir. Çalışmada, Gürcü dilinde daha önce bu şekilde incelenmemiş fiil ön eklerinden (ზმნისწინა/zmnists’ini) olan “გა- (ga-)” fiil ön ekinin farklı kullanım alanları üzerinde durulacak ve bu farklılıkta tespit edilen “გა- (ga-)” fiil ön ekinin oluşan fiiller gruplandırılarak verilecektir. Böylece “გა- (ga-)” fiil ön ekinin, diğer fiil ön eklerinden ayrımının yapılması, bu çalışma sayesinde daha kolaylaşmış olacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Gürcü Dili, Fiil, Fiil Ön Eki, “გა- (ga-)” Fiil Ön Eki.

#### Abstract:

Georgian language, which is in the agglutinative language group in terms of structure and form, has a rich structure in every aspect. Georgian is a remarkable language with its grammatical structure and rich vocabulary. Georgian, which belongs to the Iberian-Caucasian language family, has 10 word types. The verb category has the most complex structure among these word types. The verb category has been the subject of many linguists' remarks and studies due to its difficulty and diversity. The verb prefix (ზმნისწინა/zmnists’ini), which forms the basis of the study, is not one of the categories of the verb, but it prepares the ground for understanding the verb. These affixes, which come before the verb by adding new meanings to the verb, contribute to the enrichment of the vocabulary of the Georgian language. While each verb prefix has a different usage and purpose, this difference is ensured by the 16 verb prefixes (ზმნისწინა/zmnists’ini) in today's Georgian language. One of these prefixes is the prefix ‘გა- (ga-)’. In Georgian, the prefix ‘გა- (ga-)’, when attached to verbs, changes their meaning, direction or the way in

which the event occurs. Each of these 16 verb prefixes has a specific function and meaning. In the study, the different usage areas of the verb prefix 'გა- (ga-)', which is one of the verb prefixes (ზმნისწინი/zmnists'ini) that has not been analysed in this form in Georgian language before, will be emphasised and the verbs consisting of the verb prefix 'გა- (ga-)' identified in this difference will be grouped and given. Thus, the distinction of the verb prefix 'გა- (ga-)' from other verb prefixes will be easier thanks to this study.

**Keywords:** Georgian Language, Verb, Verb Prefix, 'გა- (ga-)' Verb Prefix

### 1. GİRİŞ: GÜRCÜCEDE FİİL ÖN EKİ (ზმნისწინი / ZMNISTS'INI)

Fiil ön eki (ზმნისწინი/ zmnists'ini) fiilin önüne gelen ve fiile yeni anlamlar kazandıran eklerdir (Sagınadze vd., 2015, s.193).

Gürcüce literatürde fiil ön ekini (ზმნისწინი/ zmnists'ini) belirtmek için; მარცვალი (martsvali), ზედდადებული (zeddadebuli), განმავითარებელი (ganmavitarebeli), განუყოფელი თანდებული (ganuqopeli tandebuli), შეერთებულად ხმარებული თანდებული (şeeretebulad hmarebuli tandebuli), მარცვალი განმავითარი (martsvali ganmavitari), მოზავებული (mozavebuli), მიმძღოლი თანდებული (mimdzğoli tandebuli), საზმნებო თანდებული (sazmnebo tandebuli), თავსართი (tavsarti), მიმართულების აღმნიშვნელი თავსართი (mimartulebis aǧmnişvneli tavsarti), სრულყოფელი ზესართი (srulmqopeli zesarti), წინსართი (ts'insarti), პრევერბი (preverbi), წინდებული (ts'indebuli) gibi farklı terimler kullanılsa da fiil öneki (ზმნისწინი/zmnists'ini) terimini Akaki Şanidze kullanmaya başlamıştır (Çimke, 2015, s.14-15).

Ayrıca A. Kutateladze'nin "Grammatika" adlı eserinde fiilden önce "სიტყვის წაკვეთი/ sitqvis ts'aǧveti" terimini kullandığı da görülmektedir. (Kutateladze, 1888, s. 85-86).

Fiil ön eki (ზმნისწინი/zmnists'ini) konusu, uluslararası bilimsel alanda| ზელერი (Zeleri/ 2001, 2003); ბლომი (Blomi/ 2005); ფარელი (Pareli/ 2005); პოექსტრა (Poekstra/ 1988, 1992); ლევინი ve რაპაპორტი (Levini ve Rapaportı/ 1995); აკერმანი ve ვებელჰუსი (Akermani ve Vebelhusi/ 1998); ლუდელინგი (Ludelingi/ 2001); მაკინტური (Makinturi/ 2003, 2007); ოლსენი (Olseni/ 2000); სტეჭოუ (Steçou/ 1995); პინკერი (Pınkeri/ 1989); მიულერი (Miuleri/ 2000); ბუჯი (Buji/ 1990); ჰაიდერი (Haideri/ 1997); ჰაიდენი (Haideni/ 2006); ჩერჩი (Çerçi/ 1997);

ჰარიზი (Harisi/ 2003); შანიძე (Şanidze/ 1980); ლი (Li/ 1999); დეპე (Depe/ 2002); ჰოლისკი (Holiskı/ 1981); ვეშაპიძე (Veşapıdze/ 1967) vb. birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. (მახაროზლიძე, 2016, s. 1).

Fiil ön eki (ზმნისწინი/ zmnists'ini) fiilin hareket yönünü göstermektedir. Bu nedenle fiil ön eki (ზმნისწინი/ zmnists'ini) hem çekim yaparken hem de anlamlandırmada önemli bir yapıya sahiptir. Günümüz Gürcücesinde 16 fiil ön eki (ზმნისწინი/ zmnists'ini) kullanılır (კვაჭაძე, 1993, s.213). Gürcü dilinde fiil ön eki (ზმნისწინი/ zmnists'ini); kolay (მარტივი/ martivi) ve birleşik (რთული/ rtuli) olarak oluşumuna göre 2 gruba ayrılmıştır.

Modern Gürcücede “ა-/ a-, გა-/ ga-, და-/ da-, მი-/ mi-, მო-/ mo-, შე-/ še-, ჩა-/ ça-, წა-/ ts'a-, გადა-/ gada-, ამო-/ amo-, გამო-/ gamo-, შემო-/ şemo-, ჩამო-/ çamo-, წამო-/ ts'amo-, გადმო-/ gadmo-, მიმო-/ mimo-” gibi fiil ön ekleri (ზმნისწინი/zmnists'ini) bulunmaktadır. Oluşumlarına göre bu eklerden “ა-, გა-, და-, მი-, მო-, შე-, წა-” basit (მარტივი) fiil ön ekleri olarak sınıflandırılır. Bu basit ön eklere “მო-/mo” ön ekinin eklenmesiyle “ა-მო-, გა-მო-, შე-მო-, წა-მო-” gibi birleşik (რთული/rtuli) fiil ön ekleri oluşturulur. Başlangıçta birleşik yapıda olan “ჩა-/ça-” ve “გადა-/gada-” fiil ön ekleri ise zamanla geçirdikleri fonetik değişimler sonucunda artık basit fiil ön ekleri arasında yer almaktadır. “ჩა-/ça-” fiil ön eki, “შე-/še-” ekinden türetilmiş olup (შე-და- → შ-და- → შ-თა- → ჩა-), “გადა-/gada-” ön eki ise “გარ-და-/garda-” biçiminden (გარ-და- → გადა-) evrilmiştir. Bu iki ön eke “მო-/mo-” ekinin getirilmesiyle sırasıyla “ჩამო-/çamo-” ve “გადმო-/gadmo-” gibi birleşik (რთული/rtuli) fiil ön ekleri oluşur. Ayrıca, “მი-/mi-” ve “მო-/mo-” ön ekleri kimi zaman aynı fiil üzerinde birlikte kullanılır; bu tür birleşimlerle oluşan “მიმო-/mimo-” eki birleşik fiil ön ekleri arasında yer alır (ჭუმბურიძე, 2011, s. 306).

Hareket yönünü belirten fiil ön ekleri (ზმნისწინი/zmnists'ini) aşağıdaki gibi sınıflandırılır. Gürcücede bulunan fiil ön ekleri yön kavramı ile birleşerek fiilin anlamını açıklamada yardımcı olmaktadır.

O tarafa doğru: მი- (mi-), ა-(a-), და- (da-), ჩა- (ça), შე- (še-), გა- (ga-), წა-(ts'a-), გადა- (gada-)

Bu tarafa doğru: მიმო- (mimo-), ამო- (amo-), გამო- (gamo-), ჩამო- (çamo-), შემო- (şemo-), წამო- (ts'amo-), გადმო- (gadmo-) (შანიძე,

1979, s.96-97).

Fiil ön eklerinin (ზმნისწინი/zmnists'ini) yön kavramları biraz daha daraltılarak ifade edilecek olursa;

Ağıdan-yukarıya: “ა-ა” ve “ამო- amo”, yukarıdan- aşağıya: “და- da”, içeriden-dışarıya: “გა- ga” ve “გამო- gamo”, dışarıdan-içeriye: “შე-şe” ve “შემო- şemo”, bir engeli aşarak: “გადა- gada” ve “გადმო- gadmo” Fiil ön ekleri ile ifade edilirken “ჩა- ça” ve „ჩამო- çamo” ise yukarıdan aşağıya ve aynı zamanda dışarıdan içeriye doğru yönü ifade eder (ჭუმბურიძე, 2011, s.309).

Fiil ön eki (ზმნისწინი/ zmnists'ini); fiilin hareket yönünü ve oryantasyonunu, eylemin tamamlanmış biçimde sunma, yeni bir anlam taşıyan fiil oluşturma, şimdiki zamandan gelecek zaman türetme gibi işlevlerinden bahsedilebilir (ფეიქრიშვილი ve საღინაძე, 2014, s. 182).

## 2. GÜRCÜCE “გა-” “ga-” FİİL ÖN EKİ

“გა-” “ga-” fiil ön ekinin; birinci şahsın bulunmadığı durumlarda içeriden dışarıya doğru gerçekleşen eylemleri ifade etmek için (გადის (gadis)- dışarıya çıkıyor), I. şahıstan III. şahsa yönelik eylemleri anlatmak için (გაახსენებს (gaahsenebs)-hatırlatacak) ve eylemin gerçekleştiği alanı belirtmek için (გაშლის (gaşlis)- açıyor) kullanılır. Bunun yanı sıra, yön bildiren fiillerde (გააკეთებს (gaaketebbs)- yapacak) tarafsız bir konumda yer alabilirken, bazı fiillerde ise yön anlamı taşımaz (გაალამაზებს (gaalamazebs)-güzelleştirecek). Bu durum, ön ekin genel anlam özelliklerinden biridir (Sağınadze, Peikrişvili ve Çimke, 2015, s.196-197).

Bu çalışmada “გა-” “ga-” fiil ön eki, anlam ve yön kavramlarından bağımsız olarak incelenmiştir. Böylece yabancılar için Gürcü dili öğreniminde fiil türetme sırasında, diğer fiil ön eklerinden ayırt etmede yardımcı olacaktır. Bu bilgiler doğrultusunda Gürcü dilinde “გა-” “ga-” fiil ön ekinin tarafımızca tespit edilen fiil yapma kapasitesi örneklerle gösterilmiştir.

### 2.1. Yabancı Kökenli Kelimeler Fiil Yapılırken

Gürcüce’de yabancı kökenli kelimeler fiil yapılırken “გა-” “ga-” fiil ön ekinen faydalanıldığı tespit edilmiştir.

Örnek;

“აქტუალური (aktualuri) [ლათინური<sup>1</sup>] (ჩიქოზავა, 1986, s.45) kelimesi Türkçe anlamı “güncel, aktüel” (Kvanṭaliani, 2010, s.51) olan Latince kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “გა-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-აქტუალურება (ga-aktualureba)” “Güncelleşmek” (Kvanṭaliani, 2010: 75)’tir.

“ადამი (adami) -adam Kvanṭaliani, 2010: 19” Adami (<ādem): Arapça (Küçük ve Koç, 2017, s.16)” olan kelimenin de “გა-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-ადამიანება (ga-adamianeba)” 1.insanlaştırma 2. İnsanlaştırmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.74)’tır.

“ბარბაროსი (barbarosi)” [ბერძ. barbaros] (ჭაბაშვილი, 1989, s. 88) kelimesi Türkçe anlamı 1.barbar 2.barbarca (Kvanṭaliani, 2010, s.61) olan Yunanca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “გა-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-ბარბაროსება (ga-barbaroseba)” „Barbarlaşmak” (Kvanṭaliani, 2010, s. 75)’tır.

“ავტომატი (avtomati)” [ბერძნული] (ჩიქოზავა, 1986, s.18) kelimesi Türkçe anlamı 1.otomat (-tı); şalter 2. Makineli tabanca (Kvanṭaliani, 2010, s.61) olan Yunanca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “გა-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-ავტომატურება (ga-avtomatureb)” “Otomatikleştirmek” (Arısoy, 2022, s.685)’tir.

“იდეალი (ideali)” [ფრანგ. idéal < ბერძ. Ídea წარმოდგენა, ცნება] (ჭაბაშვილი, 1989, s.261) kelimesi ideal (-li); ülkü (Kvanṭaliani, 2010, s.231) olan” Fransızca ideal <yunanca idea” olan bir kelimedir. Bu kelimenin “გა-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-იდეალება (ga-idealeba)” “İdealleştirmek; idealize etmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.89)’tir.

“აქტიური (aktiuri)” [ლათ. activus მოქმედი] (ჭაბაშვილი, 1989, s.79) kelimesi 1.etkin, aktif, canlı, işlek; faal (-li) (Kvanṭaliani, 2010, s.51) olan Latince kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “გა-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-აქტიურება (ga-aktiureba)” “1.etkinleşme, aktifleşme 2. Etkinleşmek, aktifleşmek; hız vermek, faaliyetini yükseltmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.5)’tir.

“ბიუროკრატი (biurokrati)” [ფრანგ. bureaucrate]

<sup>1</sup> Latin, latin-(s)i, Latince (Kvanṭaliani, 2010, s.268).

<sup>2</sup> Yunan-(s)i, Yunanca (Kvanṭaliani, 2010, s.64).

<sup>3</sup> Fransız- (s)i; Fransızca (Kvanṭaliani, 2010, s.482).

(ჭაბაშვილი, 1989, s.101) kelimesi Türkçe anlamı kırtasiyecisi, bürokrat (-tı) (Kvanṭaliani, 2010, s.66) olan Fransızca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ბიუროკრატება (ga-biurokrateba)” “Bürokratlaşmak, kırtasiyecisi olmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.75)’tir.

“ნეიტრალური (neitraluri)” [ლათ. Neutralis] (ჭაბაშვილი, 1989, s.447) kelimesi Türkçe anlamı 1.tarafsız, yansız; bitaraf, 2.nötr (Kvanṭaliani, 2010, s.343) olan Latince kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ნეიტრალება (ga-neitraleba)” “Yansızlaştırmak, nötrleştirmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.106)’tir.

“კონტროლი (kontroli)” [ფრანგ. contrôle] (ჭაბაშვილი, 1989, s.343) kelimesi Türkçe anlamı 1.denetim; kontrol (-lû); denetleme 2. Denetlemek, kontrol etmek (Kvanṭaliani, 2010: 262) olan Fransızca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-კონტროლება (ga- kontroleba)” “Muayene etmek; kontrol etmek, denetlemek” (Kvanṭaliani, 2010, s.90)’tir.

“ანალიზი (analizi)” [ბერძნული] (ჩიქობავა, 1986, s.34) kelimesi Türkçe anlamı çözümleme, tahlil, analiz (Kvanṭaliani, 2010: 33) olan Yunanca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ანალიზება (ga-analizeba)” “Çözümlemek, tahlil etmek, analiz yapmak; incelemek” (Kvanṭaliani, 2010, s.74)’tir.

“კრიტიკა (kritika)” [ბერძ. Kritikē] (ჭაბაშვილი, 1989, s.356) kelimesi Türkçe anlamı eleştiri, eleştirme; kritik (-ği); tenkit (-di) (Kvanṭaliani, 2010, s.265) olan Yunanca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-კრიტიკება (ga- kritikeba)” “Eleştirmek; kınamak, kusurlamak” (Kvanṭaliani, 2010, s.90)’tir.

“ეგოიზმი (egoizmi)” [ფრანგ. égoïsme < ლათ. Ego // ეგოსტი] (ჭაბაშვილი, 1989, s.208) kelimesi Türkçe anlamı bencil, benlikçi; egoist (-ti); çıkarıcı (Kvanṭaliani, 2010, s.192) olan Fransızca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ეგოისტება (ga- egoisteba)” “bencilleşmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.86)’tir.

“შიფრი (şipri)” [ფრანგ. chiffre] (ჭაბაშვილი, 1989, s.719) kelimesi Türkçe anlamı şifre, kod (Kvanṭaliani, 2010: 522) olan Fransızca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-შიფვრა (ga-şipvra)” “Çözmek, açmak; şifre (yi) açmak, deşifre etmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.124)’tir.

“ლაშქარი [laşk'ari (<leşker): Farsça Kökenli] (Küçük ve Koç, 2017, s.10) kelimesi Türkçe anlamı ordu, leşker (Kvanṭaliani, 2010, s.270) olan Farsça kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ლაშქრება (ga-laşkrebə) “Sefer etmek (Kvanṭaliani, 2010, s.91)’tir.

“პროლეტარი (proletari)” [ლათ. proletarius] (ჭაბაშვილი, 1989, s.543) kelimesi Türkçe anlamı proleter (Kvanṭaliani, 2010, s.370) olan Latince kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-პროლეტარება (ga-proleṭareba) “1.proleterleşmek, proleter olmak 2. Proleterleştirmek, proleter yapmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.111)’tir.

“პროტესტი (protesti)” [გერმ<sup>4</sup>. Protest <ლათ.] (ჭაბაშვილი, 1989, s.546) kelimesi Türkçe anlamı 1.protesto; isyan 2.itiraz 3.protesto (Kvanṭaliani, 2010: 370) olan Almanca kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-პროტესტება (ga-proṭesteba)” “Protesto etmek, protestoda bulunmak; itiraz etmek 2. Protesto etmek (Kvanṭaliani, 2010, s.111)’tir.

“ღარიბი [<ğarīb]” Arapça (Küçük ve Koç, 2017, s.16) kelimesi Türkçe anlamı yoksul; fakir, parasız (Kvanṭaliani, 2010, s.93) olan Arapça kökenli bir kelimedir. Bu kelimenin “ga-” “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ღარიბება (ga-ğaribeba) “Yoksullaşmak, fakirleşmek; düşkünleşmek, yoksullaşmak; yoksul olmak, fukara olmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.122)’tir.

Örnek kelimelerde de görüldüğü gibi, Gürcücede yabancı kökenli kelimeler fiil yapılırken “ga- (ga-)” fiil ön ekinin kullanıldığı görülmektedir.

## 2.2. Renkler Fiil Yapılırken

Gürcüce’de renkler fiil yapılırken yine “ga-” “ga-” fiil ön ekinden faydalanıldığı tespit edilmiştir.

Örnek;

“ლურჯი (lurci)” kelimesi Türkçe anlamı mavi, mor (Kvanṭaliani, 2010, s.274) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali „ga-ლურჯება (ga-lurceba)” “Mavileşmek, morarmak; lacivertleşmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.91)’tir.

“თეთრი (tetri)” kelimesi Türkçe anlamı 1.beyaz; ak(-kı) 2.temiz, beyaz (Kvanṭaliani, 2010, s.223) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali

<sup>4</sup> Alman (s)i; Almanya (s)i; Almanca (Kvanṭaliani, 2010, s.132).

“გა-თეთრება (ga-tetreba)” “1.beyaz olmak; bembeyaz kesilmek, 2.kastarlamak” (Kvanṭaliani, 2010, s.88)’tır.

“შავი (şavi)” kelimesi Türkçe anlamı siyah, kara (Kvanṭaliani, 2010, s.501) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-შავება (ga-şaveba)” “1.Siyahlanmak, siyahlaşmak; kararmak, karalaşmak 2. Siyahlatmak; karalamak, karartmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.123)’tır.

“ვარდისფერი (vardisperi)” kelimesi Türkçe anlamı pembe (Kvanṭaliani, 2010, s.205) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-ვარდისფრება (ga-vardispreba)” “Pembeleşmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.86)’tır.

“ყვითელი (qviteli)” kelimesi Türkçe anlamı sarı (Kvanṭaliani, 2010, s.498) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-ყვითლება (ga-qvitleba)” “Sararmak, sarı olmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.123)’tır.

“მწვანე (mts’vane)” kelimesi Türkçe anlamı yeşil (Kvanṭaliani, 2010, s.332) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-მწვანება (ga-mts’vaneba)” “1.yeşertmek, yeşillendirmek; yeşile boyamak 2. Ağaçlandırmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.105)’tır.

“წითელი (ts’iteli)” kelimesi Türkçe anlamı kırmızı, kızıl (Kvanṭaliani, 2010, s.553) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-წითლება (ga-ts’itleba)” “Kızarmak, kırmızılaşmak, kırmızı olmak; kıpkırmızı kesilmek” (Kvanṭaliani, 2010, s. 127)’tır.

### 2. 3. Dini Dönüşüm İçin Kullanılan Kavramlar Fiil Yapılırken

Gürcüce’de dini dönüşüm için kullanılan kavramlar fiil yapılırken “ga-” “ga-” fiil ön ekinden faydalandığı tespit edilmiştir.

Örnek;

“მაჰმადიანი (mahmadiani)” kelimesi Türkçe anlamı Müslüman (Kvanṭaliani, 2010, s.283) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-მაჰმადინება (ga-mahmadineba)” “1.İslamlaşmak 2. İslamlaştırmak” (Kvanṭaliani, 2010, s.93)’tır.

“ქრისტიანი (kristiani)” kelimesi Türkçe anlamı Hristiyan, İsevi (Kvanṭaliani, 2010, s.491) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “გა-ქრისტიანება (ga-kristianeba)” “1.Hristiyanlaşmak 2. Hristiyanlığı kabul etmek” (Kvanṭaliani, 2010, s.122)’tır.



“კერპი (kerpi)” kelimesi Türkçe anlamı I put (-tu), fetiş; mabut (-du) II inatçı (Kvančaliani, 2010, s.251) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-კერპება (ga-kerpeba)” “1. Putlaştırmak, fetiş haline getirmek 2. İnadı tutmak, ayak diremeye başlamak” (Kvančaliani, 2010, s.90)’tır.

“ღმერთი (ğmertı)” kelimesi Türkçe anlamı Allah, Tanrı; Mevla, Rab (-bbi) (Kvančaliani, 2010, s.495) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ღმერთ ება (ga-ğmerteba)” “Tapınmak, putlaştırmak; tanrılaştırmak, ilâhileştirmek” (Kvančaliani, 2010, s.122).

“კულტი (kultı)” kelimesi Türkçe anlamı kült (-ü); ibadet (-ti) (Kvančaliani, 2010, s.267) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-კულტება (ga-kulteba)” “Putlaştırmak” (Kvančaliani, 2010, s.90)’tır.

#### **2.4. Başka Bir Milletin Dili ve Kültürü Benimsenirken Kullanılan İfadeler Fiil Yapılırken**

Gürcüce’de başka bir milletin dili ve kültürü benimsenirken kullanılan ifadeler fiil yapılırken “ga-” “ga-” fiil ön ekinden faydalandığı tespit edilmiştir.

Örnek;

“ფრანგი (prangi)” kelimesi Türkçe anlamı Fransız (Kvančaliani, 2010, s.482) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ფრანგება (ga-prangeba)” Fransızlaşmak, Fransızlaştırmak (Kvančaliani, 2010, s.121)’tır.

“თურქი (turki)” kelimesi Türkçe anlamı Türk; Osmanlı (Kvančaliani, 2010, s.229) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-თურქება (ga-turkeba)” Türkleşmek, Türkleştirmek (Kvančaliani, 2010, s.89)’tır.

“რუსი (rusi)” kelimesi Türkçe anlamı Rus (Kvančaliani, 2010, s.385) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-რუსება (ga-ruseba)” Ruslaşmak (Kvančaliani, 2010, s.114)’tır.

“ევროპა (evropa)” kelimesi Türkçe anlamı Avrupa (Kvančaliani, 2010, s.193) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ევროპელება (ga-evropeleba)” 1.Frenkleşme 2. Garplılaşmak; Frenkleşmek (Kvančaliani, 2010, s.86)’tır.

“ქართველი (kartveli)” kelimesi Türkçe anlamı Gürcü (Kvančaliani, 2010, s.487) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ქართველება

(ga-kartveleba)” Gürcüleştirmek (Kvanṭaliani, 2010, s.122)’tir.

## 2.5. Bir Şeyin Sayısını Arttırırken Kullanılan İfadeler Fiil Yapılırken

Gürcüce’de bir şeyin sayısını arttırırken kullanılan ifadeler fiil yapılırken “ga-” “ga-” fiil ön ekinden faydalanıldığı tespit edilmiştir.

Örneğin;

“ორი (ori)” kelimesi Türkçe anlamı iki (Kvanṭaliani, 2010, s.351) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ორმაგება (ga-ormageba)” 1. ikileşmek, sayısı ikiye çıkmak 2. İkilemek; ikiletmek, ikileştirmek; sayısı ikiye çıkarmak 3. İkizleme (Kvanṭaliani, 2010, s.111).

“ორი (ori)” kelimesi Türkçe anlamı iki (Kvanṭaliani, 2010, s.351) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ორვეება (ga-orketseba)” 1- İkileşmek, sayısı ikiye çıkmak 2. İkilemek; ikiletmek, ikileştirmek; sayısı ikiye çıkarmak 3. yüzde yüz arttırmak (Kvanṭaliani, 2010, s.111)’tir.

“სამი (sami)” kelimesi Türkçe anlamı üç (Kvanṭaliani, 2010, s.400) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-სამება (ga-sameba)” üçlemek (Kvanṭaliani, 2010, s.115)’tir.

“სამი (sami)” kelimesi Türkçe anlamı üç (Kvanṭaliani, 2010, s.400) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-სამვეება (ga-samketseba)” 1. üç kat artırma, üç kat artma, üç katına çıkarma, üç misline çıkarma, üç misli arttırmak 2. üç kat arttırmak, üç misli arttırmak (Kvanṭaliani, 2010, s.115)’tir.

“ოთხი (othi)” kelimesi Türkçe anlamı dört (-dü) (Kvanṭaliani, 2010, s.348) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ოთხმაგება (ga-othmageba)” 1.dörtleme 2.dörtleşmek 3.dörtleştirmek (Kvanṭaliani, 2010, s.111)’tir.

“ათი (ati)” kelimesi Türkçe anlamı on (Kvanṭaliani, 2010, s.24) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ათვეება (ga-atketseba)” on katına çıkarmak; kat kat arttırmak (Kvanṭaliani, 2010, s.74)’tir.

“ათი (ati)” kelimesi Türkçe anlamı on (Kvanṭaliani, 2010, s.24) olan kelimenin “ga-” fiil ön eki ile fiil hali “ga-ათმაგება (ga-atmageba)” On kat arttırmak; on misli etmek, on misli arttırmak (Kvanṭaliani, 2010, s.74)’tir.

### 3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Günümüz Gürcücesinde bulunan 16 fiil ön ekinin ayrı ayrı kullanım amaçları vardır. “-” fiil ön eki aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşen eylemleri, “ga-” fiil ön eki içeriden dışarıya yönelik eylemleri, “gaḡa-” fiil ön eki belli bir mesafeyi aşarak karşı tarafa yönelik eylemleri, “ḡa-” fiil ön eki yukarıdan aşağıya doğru yapılan eylemleri, “ḡa-” fiil ön eki üçüncü şahsa yönelik eylemleri, “ḡa-” fiil ön eki üçüncü şahıstan birinci şahsa doğru olan eylemleri, “ḡa-” fiil ön eki dışarıdan içeriye doğru yönelmeyi, “ḡa-” fiil ön eki aşağıdan içeriye ya da derinliğe doğru yapılan eylemleri, “ḡa-” fiil ön eki bir yerden başka bir yöne doğru olan yönelmeyi, “ḡaḡa-” fiil ön eki aşağıdan yukarıya doğru yönelik eylemleri, “gaḡaḡa-” fiil ön eki içeriden dışarıya yönelmeyi, “gaḡaḡaḡa-” fiil ön eki belli bir mesafeyi aşarak birinci şahsın bulunduğu yöne yapılan eylemleri, “ḡaḡaḡa-” fiil ön eki dışarıdan içeriye, birinci ya da ikinci şahsın bulunduğu yere yönelik eylemleri, “ḡaḡaḡa-” fiil ön eki birinci ve ikinci şahsa doğru, yukarıdan aşağıya doğru yönelmeyi “ḡaḡaḡa-” fiil ön eki ise karşı taraftan bu tarafa, birinci ya da ikinci şahsa doğru yönelik eylemleri ifade eder.

Yukarıda bahsedilen fiil ön ekleri, Gürcüce’de fiilin hareket yönünü ifade eder. Ancak bu görüşe ek olarak “ga- (ga-)” fiil ön ekinin; yabancı kelimeler fiil yapılırken, renkler fiil yapılırken, dini dönüşümde kullanılan ifadeler fiil yapılırken, bir milletin dili ve kültürü benimserken kullanılan ifadeler fiil yapılırken, bir şeyin sayısını arttırırken kullanılan ifadeler fiil yapılırken gibi çeşitli kullanıldığı örnekler de vardır.

Bir kelimenin “ga- (ga-)” fiil ön eki ile kullanımına yönelik bu yeni tespitler, yabancıların Gürcüce öğrenirken fiil yapma kapasitesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, “ga-” “ga-” fiil ön ekinin kullanım alanlarından farklı bir analiz sunmakta ve diğer fiil ön eklerinden daha kolay ayrımının yapılabilmesine öncülük etmektedir. Özellikle diğer eklerin de kullanım alanları dışında incelenmesine için bir olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

### 4. SUMMARY

Georgian language, which is among the Iberian-Caucasian languages, is one of the oldest languages in the world. Georgian, one of the Kartvelian languages, is a remarkable language thanks to the difference of its alphabet and the richness of the Georgian language. Georgian language, one of the 14 alphabets in the world, has a phonologically related structure. In Georgian language, which is also rich in suffixes, each suffix has a different

function. In Georgian, which has 10 word types, the most complex structure is the verb category. The verb contributes to the richness and diversity of the language with its various categories. The subject of verb prefixation (ზმნისწინი/zmnists'ini) is not included in the categories of the verb. Verb prefixes (ზმნისწინი/zmnists ini) are affixes that come before the verb and add new meanings to the verb. The prefixes added to the verb roots specify the direction, meaning and time of the verb and create verbs with new meanings.

In modern Georgian, there are 16 verb prefixes (ზმნისწინი/zmnists'ini) “ა-, გა-, და-, მი-, მო-, შე-, ჩა-, წა-, გადა-, ამო-, გამო-, შემო-, ჩამო-, წამო-, გადმო-, მიმო-” Although different terms are used to denote the verb prefix (ზმნისწინი/ zmnists'ini) in Georgian literature, Akaki Shanidze started using the term verb prefix (ზმნისწინი/zmnists'ini). Each verb prefix (ზმნისწინი/zmnists ini) has a different importance in verb derivation. The study is based on the verb prefix ‘გა- (ga-)’, one of the verb prefixes (ზმნისწინი/zmnists'ini). The verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists'ini) expresses actions from inside to outside where the first person is absent, expresses the continuity of the action, and, as with other suffixes, gives the present tense verb a future tense meaning. It is extremely important to note that the verb prefix ‘გა- (ga-)’ is not limited to the traditional functions mentioned above, but in a broader sense it expresses new conceptual expansions between language and culture, in the formation of social structure.

The article focuses on how the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists ini) contributes to the grammatical structure of Georgian, focusing on the differences in its usage. In line with these analyses, firstly, the use of the verb prefix ‘გა- (ga-)’ with words of foreign origin was focused on. In this process, it has been determined that the words from foreign languages into Georgian are made with the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists'ini). Secondly, the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists'ini) is used to make colours verbs. A third dimension analysed the role of the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists') in the context of religious conversion and social change. For example, it was observed that the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists'ini) is used when a person changes his/her religious beliefs, when he/she switches from one belief to another. Fourthly, the use

of the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnistsini) to make verbs when adopting the language and culture of a nation is presented with examples. Finally, the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists'ini), which is used to increase the number of something, was found to be used in the verb construction.

The article is extremely important in that it shows that the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnistsini) goes beyond its traditional grammatical function, contributing to the rich expressive power of Georgian and showing how the language responds to cultural interactions. In this context, it is concluded that the verb prefix ‘გა- (ga-)’ (ზმნისწინი/zmnists'ini) exhibits a dynamic structure both grammatically and semantically in Georgian.

## 5. KAYNAKLAR

- Arısoy, İ. (2010). *Gürcüce-Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arısoy, İ. (2022). *Türkçe-Gürcüce sözlük (თურქულ-ქართული ლექსიკონი)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Küçük, S., ve Koç A. (2017). İbrahim Arısoy'un Gürcüce-Türkçe Sözlüğü'nde yer alan Türkçe, Farsça ve Arapça kökenli sözcükler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 52,1-22.
- Peikrişvili, J. (2015). *Kartvelolojiye giriş*. Harun Çimke (Çev.) Ankara: Gece Kitaplığı.
- Sağınadze, R., Peikrişvili, J. ve Çimke, H. (2015). *Gürcü Dili*. Rize: STS.
- არისტო. ქ. (1888). *პირველ-დაწყებითი ქართული გრამმატიკა*. ტბილისი: შედგენილი არ ქუთათელაძისგან.
- კვანტალიანი, ე. (2010). *ქართულ-თურქული ლექსიკონი (Gürcüce- Türkçe Sözlük)*. თბილისი.
- კვაჭაძე, ლ. (1993). *ქართული ენა*. თბილისი: რუბიკონი.
- მახაროზლიძე, თ. (2016). *ქართველური ზმნისწინების შესახებ*. *ქართველური ზმნისწინების შესახებ. იკე - ინერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება*, 44, 1-9.
- ფეიქრიშვილი, ჟ. (2010). *ქართული ენის მორფოლოგია*. ქუთაისი: ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ფეიქრიშვილი, ჟ., სალინაძე, რ. (2014). *ქართული ენა*. თბილისი: უნივერსალი.
- შანიძე ა. (1980). *თხზულებანი ტ. III, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები*. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ჩიქე, ჰ. (2015). *ზმნისწინთა სემანტიკური ნიუანსები ახალ*

სალიტერატურო ქართულში. თბილისი: გამომცემლობა ინტელექტი.

- ჩიქობავა, ა. (1986). *ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი ერთტომეული*. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია ენათმეცნიერების ინსტიტუტი ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია.
- ჭაბაშვილი, მ. (1989). *უცხო სიტყვათა განმარტებითი ლექსიკონი*. თბილისი: გამომცემლობა თბილისი.
- ჭუმბურიძე, ნ. (2011). თანამედროვე ქართული ენის მორფოლოგია სალიტერატურო ენა, გ. გოგოლაშვილი (ed.) *ზმნისწინი*, içinde (ss.306-311). თბილისი.

**Çatışma beyanı:** Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerinin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

**Destek ve teşekkür:** Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.